

Nedžma

Badem

INTIMNA PRIPOVEST

Prevela sa francuskog
Sonja Radović

■ Laguna ■

Naslov originala

Nedjma

L'AMANDE – RÉCIT INTIME

Copyright © 2004 by Plon

Translation Copyright © 2015 za srpsko izdanje, LAGUNA

Edicija LAGUNA UZ VAS

1. SNOVI O ZABRANJENOM VOĆU, Fatima Mernisi
2. PORUKA U BOCI, Nikolas Sparks
3. LJUBAV JE UŠETALA, Marisa de los Santos
4. OSLUŠKIVANJE SRCA, Jan-Filip Zendker
5. DAMA U PLAVOM, Havijer Sijera
6. SICILIJANAC, Mario Puzo
7. NESTAO ZAUVEK, Harlan Koben
8. PITANJA I ODGOVORI, Vikas Svarup
9. JEDAN DAN, Dejvid Nikols
10. DEVOJKA SA BISERNOM MINĐUŠOM, Trejsi Ševalije
11. SUZANIN DNEVNIKA ZA NIKOLASA, Džejms Paterson
12. BADEM, Nedžma

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Nedžma

Badem

Prolog

Ova priповest je pre svega priča o duši i telu. O ljubavi nazvanoj pravim imenom, često sirovo, koja ne vodi računa ni o kakvom moralu, osim morala srca. U ovim redovima, u kojima se mešaju sperma i molitva, pokušala sam da porušim međe koje danas razdvajaju nebesko od zemaljskog, telo od duše, mistiku od erotizma.

Jedino književnost poseduje delotvornost „smrtonosnog oružja“. Zato sam je koristila. Slobodnu, sirovu i pobedonosnu. Sa željom da ženama moje krvi vratim reč koju su im oduzeli njihovi očevi, braća i muževi. U čast stare arapske civilizacije, u kojoj se žudnja izražavala čak i u arhitekturi, u kojoj je ljubav bila oslobođena greha, u kojoj je uživati i pružiti uživanje bilo dužnost vernika.

Podižem ove reči, kao što se podiže čaša, u zdravlje arapskih žena, za koje ponovno preuzimanje oduzetog govora o telu znači dopola izlečiti njihove muškarce.

„Slava Bogu što stvori udove prave poput kopalja, da rat vode u vaginama. (...) Slava Onom koji nam pokloni dar da grickamo i sišemo usne, da položimo butinu uz butinu i da spustimo svoje mošnice na prag kapije Milosti.“

šeik O. M. Nefzaui
Mirisna bašta

Umesto odgovora šeiku Nefzauiju

Ja, Badra bent Salah ben Hasan el-Fergani, rođena u Imšku, u znaku Škorpije, sa cipelama broj trideset osam i na pragu pedesete, izjavljujem sledeće: nije me briga što su kod crkinja pičke slasne, a pokornost potpuna; što su Vavilonke najpoželjnije, a Damaskinje najnežnije s muškarcima; što su Arapkinje i Persijanke najplodnije i najvernije; što Nubijke imaju najoblije zadnjice, najmekšu kožu i žudnju koja plamti kao vatreni jezik; što Turkinje imaju najhladnije materice, najzajedljiviju narav, najosvetoljubivija srca i naj-sjajnu inteligenciju; što su Egipćanke žene blagog govora, prijatnog druženja, ali ćudljive odanosti.

Izjavljujem da me je jednako briga i za ovce i za ribe, i za Arape i za Rumije,* i za Istok i za Zapad, i za Rim i za Kartaginu, i za Henšir Tlemsani i za vrtove Vavilona, i za Galileja i za Ibn Batutu, i za Nagiba Mahfuza i za Albera Kamija, i za Jerusalim i za Sodomu, i za Kairo i za Sankt Peterburg; i za Svetog Jovana i za Judu, i za čmarove i za udne navlake, i za device i za kurve, i za šizofreničare i za paranoičke, i za Ismahana i za Abdelvhaba, i za ued** Harat i za Tihi okean, i za Apolinera i za Mutanabija, i za Nostradamusa i za marabua Diopa.

* *Rumi*, arapski naziv za Francuze, ali i za sve hrišćane. (Prim. prev.)

** Rečni tok u Severnoj Africi, koji jednim delom godine sasvim presuši. (Prim. prev.)

Pošto ja, Badra, objavljujem da sam samo u jedno sigurna: da imam pičku najlepšu na svetu, najbolje iscrtanu, najispupčeniju, najdublju, najtopliju, najbalaviju, najbučniju, najmirisniju, najraspevaniju, najlakomiju na kurce kada se podižu poput harpuna.

Mogu to da kažem sad, kad je Dris mrtav i kad sam ga sahranila, pod lovorima ueda, u bezbožnom Imšuku.

Još mi se i danas dešava da poželim poljubac. Ali ne ukraden u prolazu, na brzinu i nespretno, nego pružen i primljen polako, na miru. Poljubac u usta. Poljubac u ruku. Parčence gležnja, slepoočnice, neki miris, očni kapak, obamrla sreća, večnost. Mojih pedeset godina od sada su sposobne da rode. Bez obzira na nalete vrućine i nastupe besa u menopauzi. Umirući od smeha, optužujem jajnike da lažu. Niko ne zna da tri godine nisam vodila ljubav. Jer više nisam gladna. Tanger sam ostavila njegovima. Nemačkim porničima uhvaćenim preko satelita posle ponoći. Seljačinama koji smrde ispod pazuha i povraćaju pivo po mračnim prolazima. Ćurkama koje vrckaju guzicama i koje se u torokavim gomilama trpaju u mercedese ukradene u Evropi. Idiotkinjama koje nose veo, jer ne pristaju da nose svoj vek, i koje moljakaju za raj upola cene.

Krajičkom oka nadzirem mladog Safija, nadničara koji me bezočno muva, odozgo, sa mog sopstvenog traktora. Ima samo trideset godina i dok mi se udvara, sigurno misli na lov, taj analfabet. Ne na moju, nego na onu koju mi je Dris zaveštao overenim dokumentom, datiranim avgusta 1992. Već petnaest dana se pitam da li da tom dečaku pokažem vrata, besna što me sumnjiči za senilnu pohotu i nada se da je iskoristi. Ali se predomislim čim vidim njegovu ćerkicu kako mu trči u susret,

sa pletenicama punim mašnica, i kako ljubi njegov loše obri-
jan obraz. Dajem mu još nedelju dana, a onda ću da ga ispra-
šim po turu, tek da ga naučim pameti.

Znam da sam nenadmašna jebačica i da ću, ako se odlu-
čim da maznem Safija, učiniti da ostavi i ženu i dete. Ali taj
prostak ne zna šta ja znam. Da se dobro jebe samo iz ljubavi,
nikako za novac, i da je sve ostalo tehnika. Treba voleti i živeti
ljubav bez okolišanja. Voleti i nikada ne obarati pogled. Voleti i
izgubiti igru. I, osakaćena, prihvatiti da ti seks služi kao dubler,
kada se srce stropošta sa vrha šatre, a nema mreže da ga zaštiti
od pada s trapeza. Smrskati se i pristati da živiš slomljena.
Pošto je glava ostala čitava...

Možda me je baš taj zuav Safi podstakao da pišem. Da bih
smirila svoj bes. Da bih razmrsila klupko. Da bih ponovo pro-
živela svoj život i u njemu uživala po drugi put, umesto da fan-
taziram o nekom drugom životu. Počela sam nešto da piska-
ram u školskoj svesci. Imena ulica, imena gradova. Uspomene.
Zaboravljene recepte.

Jednog dana sam napisala: „Ključ ženskog zadovoljstva
nalazi se svuda: bradavice koje se podižu, sleđene od želje,
grozničave i nestrpljive. Trebaju im pljuvačka i milovanje. Uje-
dati i maziti. Grudi živnu i jedva čekaju da puste da iz njih
šikne mleko. Žele da ih neko sisa, da ih dira, da ih uzme, da
ih zatvori i oslobodi. Njihova gordost ne zna za granice. A ni
njihove vradžbine. One se tope u ustima, izmiču se, stvrdnja-
vaju i usredsređuju na sopstveno zadovoljstvo. Hoće seks. Čim
osete da je partija dobra, postaju otvoreno pohotne. Zarobljuju
udove i, umirene, postaju smele. Bradavice ponekad poveruju
da su klitoris, ili čak kurci. Smeštaju se u prevoje nekog sra-
mežljivog čmara. Nasilno otvaraju ulaz u rupu koja, želeći da
usisa predmet ili biće, guta sve pred sobom: prst, bradavicu
ili dobro namazani vibrator. Ključ se nalazi tamo gde treba
ići, tamo gde nam ne pada na pamet da pođemo: nalazi se
na vratu, ušnoj resici, u prevoju maljavog pazuha, razdeljku

koji odvaja guzove, nožnim prstima koje treba okusiti da bi se znalo šta znači ljubav, u unutrašnjosti butina. Sve je na telu sposobno za delirijum. Za zadovoljstvo. Sve ropti i žubori za onog ko zna da zagolica. I da pije. I da jede. I da dà.“

Pocrvenela sam kad videh šta sam napisala, a onda sam pomislila da je sve sasvim tačno. Šta me sprečava da nastavim? Kokoške kokodaču u dvorištu, krave se tele i daju gusto mleko, zečevi se pare i kote svakog meseca. Zemlja se okreće. Čega bi trebalo da se stidim?

„Ti, Arapkinjo“, govorio je Dris. Arapkinja je tri četvrtine Berberka i jebe joj se za one koji misle da je dobra da prazni noćne posude. I ja gledam televiziju i mogla sam, da su mi dovoljno rano pričali o kvantnoj fizici, da postanem drugi Stiven Hoking. Ili da održim koncert u Kelnu, kao Kit Džeret kojeg sam upravo otkrila. Mogla sam čak i da se bavim slikarstvom i da izlažem u Metropolitenu muzeju u Njujorku. Jer i ja sam zvezdani prah.

„Ti, Arapkinjo.“ Naravno da sam Arapkinja, Drise. Ko je mogao da te primi u svoju matericu bolje od jedne Arapkinje? Ko ti je prao noge, stavljao ti zalogaje u kljun, ko ti je krpio burnus i pravio decu? Ko je posle ponoći vrebao tvoj povratak, pun lošeg vina i sumnjivih šala, trpeo tvoje na brzinu izvedene juriše i prevremene ejakulacije? Ko je bdeo da ti neko ne naguzi sinove, a ćerkama ne napravi decu na skretanju neke ulice ili napuštenog majdana? Ko je ćutao? Ko je mirio vuka i ovcu? Ko je vrdao? Ko je dvanaest punih meseci nosio crninu za tobom? Ko me je oterao? Ko se oženio mnome i od mene razveo samo da bi spasao svoj besmisleni ponos i svoje nasledstvo? Ko me je mlatio kad je stigao? Ko me je silovao? Ko zaklao? Kome je još, osim meni, Arapkinji, preko glave tog islama koji si ti unakazio? Ko osim mene, Arapkinje, zna da si do guše u govornima i da ti tako i treba, naivčino? I zašto bih se onda ustezala da pričam o ljubavi, o duši i seksu, ako ništa, ono bar da bih odgovorila tvojim nepravredno zaboravljenim precima?

U sobi gibliji,* Dris je nagomilao slike majstora, kutije sa knjigama, rukopise pune obojenih slika i preparirane vukove odsutnog pogleda. Otkako je umro, samo mlada Saluha ima dopuštenje da tu ulazi jednom nedeljno, da bi obrisala prašinu sa pisaćeg stola i porcelansku bočicu iz Kine napunila svežim mastilom. Ja tamo skoro nikad nisam išla, Drisove stvari bile su mi poznate, ali nikako i neophodne.

Kada sam odlučila da pišem o svom životu, otvorila sam kutije sa knjigama u potrazi za onim arapskim, debelim i vrlo starim, u kojima je Dris nalazio svoje duhovite dvojnike i pokoju mudrost. Znala sam da ću u njima sresti nekoga luđeg, hrabrijeg i inteligentnijeg od sebe.

Čitala sam. Više puta. Čim bih izgubila tlo pod nogama, kretala sam ka poljima. Ja sam seljanka. Samo su dah žita i miris semena mogli da raspetljaju moje zamršene konce.

Zatim sam se vratila Starima, zapanjena njihovom smelošću kojoj nema ravne među potomcima iz XX veka, kojima, u većini slučajeva, nedostaju čast i smisao za humor. Sve sami plaćenici i ulizice. Napravila bih pauzu svaki put kad bi me neka ideja pogodila svojom istinitošću, ili kad bi me neka rečenica gušila mirnom oštrinom. Priznajem: pucala sam od smeha, kao što sam i poskakivala od sramežljivosti. Ali sam odlučila da pišem isto tako: slobodno, bez prenemaganja, bistre glave i uzdrhtale vagine.

---

* Giblija: okrenuta ka severu.

Iskrkala sam se u Tangeru posle osam sati putovanja i to nije bio samo hir. Život mi je srljao pravo u propast, kao pijani pogrebnik, i da bih ga spasla nisam imala drugog izbora nego da se popnem na voz koji je svakog dana napuštao stanicu u Imšuku, tačno u četiri ujutru. Pet godina sam slušala kako stiže, zviždi i odlazi, a nisam imala hrabrosti da pređem ulicu i preskočim nisku ogradu železničke stanice, da bih stavila tačku na prezir i truljenje.

Čitave noći ni oka nisam sklopila, grozničava i kao na iglama. Zvuci su se smenjivali, istovetni, iz časa u čas: Hmedov kašalj i pljuvanje, lavež dva džukca koji čuvaju dvorište i promukla pesma nekog ošamućenog petla. Pre poziva na molitvu fažr,* već sam bila na nogama, umotana u pamučni haik,** ispeglan pre dva dana kod Arem, moje komšinice i krojačice, jedine koja je u prečniku od trideset kilometara posedovala peglu na ugallj. Dohvatila sam zavežljaj, sakriven u ćupu za kuskus, potapšala njuške pasa koji su došli da me onjuše, u dva koraka prešla preko ulice i obronka kraj puta, a onda uskočila u poslednji vagon, skoro zaronjena u tamu.

---

* *Fažr*: zora.

** *Haik*: pamučni ili laneni veo koji se nosi u nekim područjima magrep-skih zemalja.

Zet je uzeo na sebe da mi kupi kartu, a Naima, moja sestra, našla je način da mi je dostavi, sakrivenu u gomili barira.* Kontrolor koji je došao u moj kupe poništio ju je oborenog pogleda, ne usuđujući se da me otvoreno gleda. Mora da me je pomešao sa novom suprugom strica Slimana, koja se pokrivala velom i pravila važna podražavajući građanke. Da me je prepoznao, naložio bi mi da siđem i uzbunio porodicu mog muža, koja bi me udavila u bunaru. Večeras će vest preneti svom prijatelju, učitelju Isi, rasterujući muve koje se vrte oko njegove hladne i gorke čašice čaja.

Kupe je ostao gotovo prazan sve do Zame, gde se voz zaustavio i stajao dobrih petnaest minuta. Tu se popeo neki debeli gospodin, sa bendirom** i dve žene u plavoj i crvenoj meliji,** prekrivene tetovažama i nakitom. Počele su da se došaptavaju, usta sakrivenih iza ažara,**** tiho su prasnule u smeh, a onda podigle glas, ohrabrene odsustvom nepoznatih muškaraca. Rais je zatim iz džepa dželabe izvadio jednu flašicu, progutao tri velika gutljaja a da nije ni udahnuo, pa je dugo milovao svoj bendir pre nego što je zasvirao veselu i pomalo skarednu pesmicu, koju sam često čula kod nomada za vreme žetve.

Žene su uskoro zaigrale; mangupski su mi namigivale dok su, kad god bi se zanjihale, ovlaš dodirivale trup muzičara trakama svojih pojaseva u duginim bojama. Verovatno ih je naljutio moj namrgođeni izraz lica, jer do kraja puta na mene više nisu obraćale pažnju.

Ni sekundu se nisam dosađivala sve do Medžeze, gde se trio iskrcao, bučan i potpuno pijan, verovatno na putu za neku bogatašku svadbu.

Trebalo mi je još dva sata autobusom da bih stigla do Tangera. Grad se ukazao preda mnom sa svojim grebenima,

* *Barir*: vrsta kolačića.

** *Bendir*: vrsta udaraljki.

*** *Melija*: tradicionalna odeća seoskih žena iz zemalja Magreba.

**** *Ažar*: tkanina koja pokriva donji deo lica.

svojim belim fasadama i jarbolima brodova u pristaništu. Nisam bila ni gladna ni žedna. Samo sam se plašila. Same sebe, ako treba da dodam.

Bio je turoban utorak i duvao je ažaž, peščani vetar koji nosi migrenu i groznicu, kako samo može da duva u septembru. Imala sam kod sebe trideset dirama, pravo bogatstvo, i lako sam mogla da zaustavim jedan od zeleno-crnih taksija koji su krstarili gizdavam ulicama Tangera, grada hladne spoljašnjosti, ma šta govorio moj stariji brat kada se vraćao u selo natovaren tkaninama za mog oca. Oduvek sam sumnjala da Habib pomalo laže, tek da bi ulepšao stvari i bio kao i ostali stanovnici Imšuka, skloni izmišljotinama, lošem vinu i kurvama. U Knjizi obračuna koju vodi Svevišnji, muškarci su sigurno upisani pod poglavljem Razmetljivci.

Nisam zaustavila taksi. Imala sam adresu strine Selme, grubo naškrabanu na parčetu kockaste hartije, iscepane iz sveske mog sestrića Abdelhakima, onoga koji se u veće moje svadbe valjao po bračnom krevetu, protiv zlih čini i da bi me podstakao da dam naslednika mom smrdljivom mužu.

Zateturala sam se izlazeći iz autobusa, zaslepljena suncem i oblacima prašine. Nosač, koji je sedeo pod jablanom prekrštenih nogu, pogledao me je, priglupog izraza, pod štrokavom šešijom i sa štitnikom za nos isflekanim od duvana za žvakanje. Njega sam pitala da mi pokaže put, sigurna da jedan siromah neće tražiti kavgu sa ženom koja nosi veo, niti će sebi dopustiti da je uznemirava.

– Ulica istine, kažeš? E pa stvarno ne znam, rođako!

– Rečeno mi je da je odmah pored Ulice muleja Abdeslama.

– To nije daleko. Popni se bulevarom, prođi pored Velikog Sokoa i uđi u medinu. Tamo ćeš sigurno naći nekog ko može da ti pomogne.

Bio je seljak, brat po rasi, i njegov provincijski akcenat mi je ogrejao srce. I u Tangeru se govorilo narečje zabačenih seoca. Udaljila sam se oklevajući, napravila nekoliko koraka

otprilike u pravcu koji je nosač pokazao, kada mi je prolaz preprečio mladić u plavom radničkom odelu, sa šešijom u istoj boji i ponositim izrazom lica:

– Nemoj da se plašiš. Čuo sam te kako nosača Hasunu pitaš za put. Ja sam iz ovog kraja i mogu da te odvedem do adrese koju tražiš. Znaš, Tangerang je opasan grad i lepotice kao što si ti nikada se ne šetaju same.

Zatečena, zbunjena njegovom smelošću, nisam znala šta da mu odgovorim. Dok su mi dve trećine lica bile pokrivenne velom, sevala sam pogledom, uvređena. On je prasnuo u smeh:

– Nemoj tako da me gledaš, ili ću pasti na mestu mrtav! Ti stižeš sa sela. To je očigledno kao što je nos nasred lica. Samo ću da te otpratim. Ne mogu da dozvolim da jedna ulija* prolazi kroz Tangerang bez zaštitnika. Ne moraš da mi odgovoriš. Dovoljno je da ideš za mnom i *alikh aman Alah*, pod Božjom si zaštitom.

Išla sam za njim, jer nisam imala izbora, rekavši sebi da ako nešto pokuša, uvek mogu da vrištim, da upozorim prolaznike oko nas, ili da se obratim nekom od saobraćajnih policajaca, utegnutih u uniforme opasane remenima od sjajne kože. U suštini, nisam se toliko ni bojala. To što sam se usudila da sednem na voz i pobegnem od muža činilo je da sve ostale smelosti liče na detinjarije.

Krišom sam posmatrala muškarca koji je hodao preda mnom i primetila njegovo gordo držanje. Mojih je godina, očigledno, i prsi se kao ratoborni petao. Nijednom se nije okrenuo, ali sam osećala da je svestan zadovoljnog pogleda koji sam spuštala na njegova široka ramena, zadivljena njegovom muževnošću. Čudan osećaj mi se širio venama: zadovoljstvo što prkosim zabranama u gradu u kome nikoga ne poznajem i u kome niko ne poznaje mene. Čak sam pomislila kako je sloboda opojnija od proleća.

* *Ulija*: označava ženu uopšte i podrazumeva „ženu bez zaštite ili pratnje“.

Bilo mi je teško da zadržim pogled prikovan za mog vodiča, jer su mi ulice delovale tako dugačke, a njihovi platan i ogromni. Na sve strane kafane i muškarci u dželabama i evropskim odelima smešteni na terasama. Više puta sam osetila kako mi noge klecaju pod upornim pogledima što su mi podizali veo boje svežeg butera, koji sam nosila na građanski način. Jeste da je Tanger mogao da me zadivi svojim zdanjima, ali su mi njegovi muškarci delovali sasvim kao i oni koje sam ostavila za sobom, tamo u Imšuku, da gacaju u balezi i teraju mak na konac.

Nakon dvadeset minuta hoda, muškarac je skrenuo ulevo, a onda je zaronio u jednu uličicu. Bilo je to pravo crevo koje nije prestajalo da se penje, sve vreme vijugajući. Odjednom sam ožednela u tom mračnom prolazu kojim sam koračala sledeći vodiča kome ni ime nisam znala.

Kada je stigao na ulaz u medinu, stao je. Ponovo je bio dan i tišina je bila potpuna, osim dalekog odjeka stihova iz Kurana koje su deca recitovala u horu. Moj vodič reče, ne okrenuvši se:

– Evo nas. Znači, koju kuću tražiš?

Pružila sam mu parče izgužvane hartije koje sam stezala. Dugo ga je posmatrao dok nije uzviknuo:

– Evo, to je ova, odmah tu desno!

Da li sam zaista stigla na cilj? Odjednom me je obuzela sumnja. Vrata koja je moj vodič pokazivao mogla su da kriju klopku, jazbinu u kojoj bi me banditi drogirali, iskoristili, odsekli mi glavu i bacili me u „pećine iskopane u liticama“ ili zatone koji su „bzdili kao što nijedan naš tvor nikada ne bi umeo“, kako je tvrdio moj brat Habib.

Muškarac je primetio moju zabrinutost:

– Imaš li i neko ime, osim adrese? Nekog koga bismo mogli da pozovemo?

Promrmljala sam, puna nade:

– Strina Selma.

Gurnuo je teška, okovana ulazna vrata i zašao u jednu mračnu dribu.* Čula sam kako više iz sveg glasa: „*Ja umali ed-dar, ho!*“, ukućani, ima li koga?

Prozorski kapci tresnuli su mi nad glavom, jedna vrata su zaškripala i začuli su se glasovi, nepoznati i malčice pri-gušeni.

– Ima li ovde neka strina Selma?

Mrmljanje, žurni koraci i moja strina koja se pojavljuje zabrinuta, sa ružičastim mišmacima** na nogama, izrezbare-nim kao dragulj. Snažno se udarila po grudima:

– Uuh! Šta ti ovde radiš?

Ona je, u svakom slučaju, stvarno bila tu, i ništa mi drugo nije bilo važno. Moj vodič se pojavio iza njenih leđa, srećan i nemalo ponosan što ju je pronašao. Došlo mi je da prasnem u smeh.

– Šta ti se desilo? Da nije neko umro, tamo?

Odgovorila sam, ošamućena i savršeno iskrena: „Ja.“

Brzo je došla k sebi, zaintrigirano pogledala mog vodiča i zahvalila mu na ljubaznosti. Činilo mi se da je moj odgo-vor zabavio mladića koji je popravio kapu, prekrstio ruke na leđima i izustio, obrativši se mojoj domaćici: „Misija je izvr-šena, lala.*** Samo, jedan savet: ova gazela ima takve oči, da ni za korak ne smeš da je ispuštaš.“ Osmehnuo se. Otišao. Već mi je zaposeo glavu.

---

* *Driba*: trem ili hodnik na ulazu.

** *Mišmak*: papuče, fino ispletene ili izvezene.

*** *Lala* je titula kojom se oslovljavaju starije žene ili pripadnice građan-skog sloja. Ekvivalent tituli „gospođa“.

Strina Selma bila je usred ženske svečanosti kad sam je prekinula. Kasnije sam saznala da su popodneva u Tangeru vreme za žene. Sastaju se svečano odevene, raskošne i razdragane, oko poslužavnika sa poslasticama, srkuću kafu i čaj, probaju španske ili američke cigarete, razmenjuju smele šale, tračeve i ispovesti, samo dopola iskrene. *Išuijati* su bili krajnje ozbiljan društveni ritual, skoro jednako važan kao i *fruhati*, večernje svečanosti prilikom svadbe, obrezivanja ili veridbe, uštirkane i protokolarne, kada je trebalo gizdavo poneti najlepši nakit i nikada ne delovati ni siromašno, ni kao žena koju je muž ostavio.

Smestila me je u jednu prohladnu sobu i upalila petrolejsku lampu, izvinjavajući se što mora da me napusti: „Moraš da razumeš, čekaju me gore, kod komšinice.“ Na sto je spustila bokal vode i čašu i rekla mi da će se brzo vratiti. Ispijala sam velike gutljaje vode, pravo iz bokala, i odmah sam se uspavala, iscrpljena. Ljuljala me je vizija čoveka u plavom radničkom odelu, sve dok nisam utonula u snove izbrazdane sivim i žutim, kao jesenje olujno nebo.

Probudila sam se usred noći, izgladnela, glave poduprte valjkastim uzglavljem, sa vunenim ćebetom prebačenim preko nogu. Kanabe je bilo uzano i tvrdo, a zvuke kuće nisam

poznavala. Kraj nogu mi je ležao zavežljaj u koji sam bila smotala svež hleb i dva tvrdo kuvana jaja. Glad je jača od straha. Halapljivo sam progutala svoj obrok, zatvorenih očiju, u toj duguljastoj sobi u kojoj se ogromna senka nameštaja preteći odslikavala na zidovima i tavanici, višoj od onih u Imšuku.

Zaspala sam zabranivši sebi bilo kakvo razmišljanje. Bila sam u Tangeru. Od kakve su važnosti mojih dvadeset godina, koje nisu imale za šta da se uhvate. Prošlost je bila iza mene. Udaljavala se, kao što se udaljavaju gradonosni oblaci, žurno i uz osećaj krivice. Ali Imšuk je bio tu i sijao je svom svojom svetlošću. U snovima uvek trčim bosonoga, prečicom preko polja ječma i deteline ne bih li umakla drugarima u igri, zvonko se smejem i imam bulke u kosi.

Imšuk je istovremeno i glup i čudan. Prost kao sama prostota i vijugaviji od pećina Džebel Šafura koje ga na zapadnoj strani, izlažu vetrovima i crnom, ispucalom šljunku pustinje. Smešteno dva koraka od pakla, zelenilo koje tu bukti, masno i pagansko, kao da ismeva pesak što vreba i opsega njegove voćnjake. Kuće su ovde niske i bele, prozori uski i ofarbani u oker. U centru se podiže jedno minare, nedaleko od bara *Neshvaćeni*, jedinog mesta u kome muškarci mogu da bljuju i bogohule u javnosti.

Ued Harat iscrtao je u Imšuku pukotinu koja selo deli na dva suprotna polumeseca. Kada sam bila mala, često sam sedela među bujnim lovorima koji su se, gorki i lažljivi, njihali na njegovim obalama da bi ga videli kako teče, šeretski i izdajnički. Kao i muškarci Imšuka, i Harat voli da paradira i ima maniju da gazi sve pred sobom. Njegova svetlucava voda, koju visok jesenji vodostaj čini blatnjavom i penušavom, vijuga se kroz selo dok se ne izgubi u daljini, u dolini. „Ova reka je nepristojna“, grmela je Taos, prva supruga strica Slimana. U to vreme nisam znala šta je to pristojnost, oko sebe sam videla samo petlove koji su naskakali na kokoške i ždrepcice koji su se parili sa ždrebicama. Kasnije sam shvatila da se ta nesrećna pristojnost nameće samo ženama, da bi se

od njih napravile našminkane mumije praznih očiju. Nazvati ued nepristojnim bilo je čin pun besa, koji prećutno prebacuje Imšuku njegovu pohotnost plodne žene. One koja izluđuje pastire i tera ih da zajašu prvu stvar koja ih podseti na žensku stražnjicu, računajući tu i vaginu magarice i kozinu rupicu.

Oduvek sam obožavala Harat. Možda zato što sam rođena u godini njegove najstravičnije poplave. Izlio se iz korita, preplavio kuće i dućane, ugurao svoj jezik čak i u unutrašnja dvorišta i skladišta žita. Tu epizodu mi je ispričala strina Selma, petnaest godina kasnije, sedeći u dvorištu svoje kuće prekrivene vinovom lozom, koju je stric Sliman popločao mermerom, da bi svojoj ženi pokazao koliko je voli. Njen radosni dekolte bio je pravo zadovoljstvo za mene, još klinku, čije su grudi počele da se zaobljuju ispod lakih haljina. Strina Selma je pričala i, između dva napada smeha, lomila bademe, zelene i opore, odrešitim udarcem tučka od žutog bakra. Volela je leto zbog obilja voća koje se gomilalo u predvorju, u velikim korpama od vrbe koje su napoličari donosili pravo iz voćnjaka.

„Te godine smo dvadeset i jedan dan ostali odsečeni od sveta“, sećala se. „A svet je bilo briga kao za Bornijino blatnjavo dupe! Ma kakav medeni mesec! Bolje bi mi bilo da sam kod majke, na suvom, čekala da prođu novembarske oluje!“, dodala je prasnuvši u smeh. „Ali bila sam ćurka, a tvoj stric nestrpljiv. Zamisli samo kako sam izgledala kad sam se u ovoj rupčagi pojavila u svilenom kaftanu i na visokim štiklama! Je l' znaš da su seljanke prelazile kilometre, samo da bi me merkale kao retku zverku? Vukle su me za kosu da se uvere da nisam lutka. Kakva zabit, šta da ti kažem.“

Pružila mi je šaku belih badema, a onda s nekoliko zamaha lepezom raspirila vatru u mangalu. Čaj je pevušio, šireći svoj teški i slatki miris.

„Poplava je kod tvojih zatucanih rođaka izazvala groznicu i halucinacije“, nastavila je strina Selma. „Razroki Tižani i bogalj Amar objavili su da je tolika voda dobar znak: ona

oplođuje zemlju i u prolazu čisti naša srca od greha. Greh! Samo im je ta reč na usnama! Kao da nismo muslimani, kao da po ceo dan seremo u žitu! Ti umobolnici umišljaju da su muftije iz Meke, samo zato što nad mrtvacima odrecituju tri stiha iz Kurana, pre nego što ih spuste u raku. Dabogda im variola prekrila lice gnojem! A što se tiče ostalih balavaca, oni su išli da na sve strane razglase kako je to Potop, koji najavljuje smak sveta. Baljezgarije! Dokle god su Gog i Magog na oprezu, dok se onaj jednooki Antihrist još nije pojavio u Jerusalimu i dok se Isus, Marijin sin, nije vratio da uvede malo reda u kosmički kaos, možemo mirno da spavamo! Svakako da je Bogu do guše naših svireposti, ali se još ne odlučuje da nas progna iz svog lepog Edena udarcem noge u zadnjicu! Jer ti naravno pretpostavljaš da je Eden ovde na Zemlji, i da nikada nećemo dobiti drugi, jednako lep, čak ni na najvišim nebesima! Neka nam Bog oprostí našu zlobu i naše gluposti!“

Zamalo da se upišam od smeha, toliko je lala Selma bila nadarena za sarkazam i slikovito bogohuljenje. Onoj koja je, ne znam ni sama kojim čudom, uspela da nasledi znanje jednog čuvenog ujaka teologa, nije bilo ravne kad je trebalo da svakome prilepi nadimak zbog kojeg bi mu se rugalo celo sresko mesto. Kao što je bila jedina koja je mogla da ispsuje Boga, a da mu pri tom uvek ukazuje dužno poštovanje.

Dodala je, namrštenih obrva i zamišljenog pogleda: „Znaš šta? Ja ne verujem u greh. A oni koji njime ispiraju usta imaće Sudnjeg dana samo svoje kurce prekrivene krastama, kao jedini, ružni greh pod svetim pogledom Gospodara svetova. Misle da mogu da ga zadive gadostima koje su počinili svojim parčetom mesa! Ja ti kažem da će sva ta kopilad trunuti u paklu, jer nisu uspela da počine lepe i plemenite grehe, dostojne beskrajne veličine Svevišnjeg Boga!“

Kada je besnela protiv stanovnika Imšuka, strina Selma uvek je govorila „oni“. Nikad „one“. Kao da su ženske ludosti bile samo sitnice, namenjene da zasmejavaju sazvežđa.

Zbunjena, odvažila sam se da je pitam šta je to lep i plemenit greh. Prasnula je, poput lavice, u sunčani smeh, od kojeg je strugnulo malo smeđe štene koje je hranila na cuclu i koje nije prestajalo da joj liže stopala. Promrmljala je, odjednom ozbiljna i snena: „Voleti, dete moje. Samo voleti. Ali to je greh koji kao nagradu zaslužuje raj.“

Strina Selma rođena je u Tangeru. Kada je jednog lepog dana stigla držeći podruku strica Slimana, prvi put u životu videla je nadošli ued. Plavokosa i bujna, bez ustručavanja je uzela korpu koja mi je služila kao kolevka, pa je cmakala tu divnu bebu koja sam bila, pod uzrujanim pogledom mog oca, ne- naviklog na tu vrstu izliva osećanja.

Smestile smo se, ona i ja, pod strehom unutrašnjeg dvorišta, prekrivenom zelenim, oljuštenim crepovima, i bilo je kao da smo same na svetu, van vremena, van Tangera. Još se osme- hivala sećajući se svog dolaska u Imšuk, naivnog i sasvim neprikladnog, i dočeka koji joj je priredio moj otac, vidno nezadovoljan.

– Zbog ueda?, pitala sam.

– Ma ne! Pre bi se reklo zbog tebe! Još jedna usta koja treba hraniti, dok su vremena bivala sve teža, a tvoja majka je, nakon pauze od pet godina, izgleda ponovo počinjala da rađa kao zečica.

Rekla sam joj da mi otac nikad nije dao da se osetim kao teret. „I to s razlogom! Bila si mu miljenica. Otac ti je bio nežan, ali je morao da svoju osećajnu prirodu skriva pod

maskom tobože osorne tišine. O, samo da znaš, nije uvek lako biti muškarac! Nemaš pravo da plačeš. Čak ni kad sahranjuješ oca, majku ili dete. Ne smeš da kažeš 'volim te' ni da priznaš da se plašiš, ni da si zaradila triper. Nemoj posle da se čudiš što naši muškarcu postaju čudovišta.“ Mislim da je to bio jedini put da sam videla kako strina Selma pokazuje malo razumevanja prema muškarcima.

Kotrljajući mrvice kolača od susama koji mi je spustila pored šolje s kafom, nisam prestajala da joj krišom proučavam lice, plašeći se da na njemu otkrijem neodobravanje ili znak nezadovoljstva. Ali ne, izgleda da se strina Selma nije ljutila što sam banula bez najave. Pustila me je da se polako rasanim, dok je ona jednostavno pušila i srkutala čaj, prizivajući uspomene iz Imšuka samo da bi me navela da joj otvorim srce, za koje je pogodila da je zaključano mržnjom i srdžbom. U očajničkoj želji da me čuje kako konačno prelazim na suštinu, udobno je smestila ruke na stomak, počela da vrti palčevima i krenula u napad:

– Dobro, reci mi sad: zašto si došla ovamo? Nadam se da nisi zapalila kuću ili otrovala svekrvu? Odmah da ti priznam: taj brak mi se nikad nije sviđao. Znam ja da se treba udomiti, ali ne po toj ceni!

Spustila sam glavu. Ako sam htela da sa njom budem iskrena, morala sam da joj sve potanko ispričam. Ali toliko me je stvari bolelo da sam želela da ih zauvek izbrišem iz sećanja.

Badrino venčanje

Hmed je imao četrdeset godina. Ja sam upravo napunila sedamnaest. Ali bio je javni beležnik i ta titula mu je u očima seljaka davala izuzetnu moć: on je omogućavao njihovo postojanje u državnim registrima! Već se dva puta priženio i oterao žene iz razloga sterilnosti. Bio je na glasu kao turoban i sklon besu, a živio je na lepom porodičnom imanju, smeštenom na izlazu iz sela, nedaleko od železničke stanice. Svi su znali da je bogato darivao buduće supruge i da im je priređivao raskošna venčanja. Bio je jedna od najboljih partija u Imšuku, za njim su žudele čedne device i njihove gramzive majke.

Jednog dana je Hmedova majka gurnula vrata naše kuće i ja sam istog trenutka znala da je na mene došao red da položim glavu na panj. Iznenadila sam jednu seljanku dok je mami šaputala savete lažne saveznice:

– Pomiri se s tim! Čerka ti je već postala žena, ne možeš više da je puštaš u grad da nastavlja s tim prokletim školovanjem koje joj ionako ničemu neće služiti. Ako budeš tvrdoglava, izrašće joj crvi i tako će je svrbeti, da će poći u lov na mužjaka.

Jeste da mi škola nije mnogo značila, ali nisam bila ushićena ni idejom da se ponovo zatvorim u kuću. Prva i jedina ženska gimnazija u Zridi služila mi je kao propusnica da izađem iza kućnih zidova, a internat mi je pre svega omogućavao

da umaknem pred nadzorom petlića Alija, mog mlađeg brata, koji je svoju čast držao u gaćama žena našeg plemena i kojeg je nedavna smrt mog oca automatski imenovala mojim tutorom. Komandovanje ženama pruža dečacima mogućnost da se pokažu kao ržal* i muževni. Ako pri ruci nemaju sestru koju ubijaju od batina, njihov autoritet mršavi i zakržljava, kao đoka u nedostatku nadahnuća.

Moja buduća svekrva nije čekala konačni pristanak moje majke da bi prosuđivala i procenjivala moje sposobnosti da postanem dostojna supruga za njen klan i njenog sina. Sa svojom starijom ćerkom pojavila se u hamamu jednog dana kad sam i ja tamo bila. Pregledale su me od glave do pete, opipale mi grudi, zadnjicu, kolena, zatim i oblinu listova. Činilo mi se da sam ovan za Id. Nedostajale su mi samo praznične mašnice. Ali, znajući pravila i običaje, prepustila sam se, a da nisam ni zablejala. Zašto ometati dobro podmazane rituale koji hamam pretvaraju u suk gde se ljudsko meso prodaje tri puta jeftinije od životinjskog?

Onda je došao red na babu, stogodišnjakinju istetoviranu od glave do pete, da pređe prag naše porodične kuće. Smestila se u dvorištu i gledala me kako se bavim kućnim poslovima, pljujući sok svog duvana za žvakanje u jednu veliku maramicu na plave i sive kvadratiće. Majka je neprestano bečila oči, podstičući me da se potrudim, jer je znala da će stara goropad kod kuće podneti izveštaj o mojim talentima domaćice. A ja sam znala da im podvaljujemo na robi.

Hmed me je upoznao kad sam još bila mala, a od pre dve godine gutao me je grozničavim pogledima kad god bih odlazila u školu ili se vraćala iz nje. Video me je kako koračam, oborenih očiju i brzih koraka, u žurbi da pobeegnem od voajerskih pogleda i zlih jezika. Prosudio je da sam lepa rupica za nabijanje i da sa mnom može da napravi dobar pazar. Hteo je decu. Samo dečake. Da prodre u mene, oplodi me, a onda

* Ržal: muškarci.